

7. Веблен Т. Теория праздного класса / Т. Веблен ; перевод с английского С. Д. Сорокиной. – М. : Прогресс, 1984. – С. 120.

8. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. / Д. Норт. – М. : Фонд экономической книги "НАЧАЛА", 1997. – 189 с.

9. Мертон Р. Социальная теория и социальная структура / Р. Мертон. – М.: АСТ : Хранитель, 2006. – 873 с.

10. Ломоносов М.В. Полн. собр. соч.: В 10 т. Т. 8. М.; Л., 1959. С. 761-767.

11. Гречко А. В. Перспективи реформування податкової системи України в умовах євроінтеграції / Гречко А. В. Проблеми економіки, № 3, 2014. – С. 60-70.

12. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України : документ 2755-17; редакція від 10.09.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

13. Серебрянский Д. М. Міжнародний досвід гармонізації бухгалтерського та податкового обліку з податку на прибуток / Серебрянский Д. М., Смірнова О. М., Огороднікова І. І. – Ірпінь : НДІ фінправа, 2013. – 75 с.

14. Гармонізація податкового законодавства : українські реалії : монографія / [Білецька Г. М., Кармаліта М. В., Куц М. О.]. – К. : Алерта, 2012. – 222 с.

15. Кожен третій українець готовий відмовитися платити хабар // Офіційний веб-сайт громадської організації «Трансперенсі Інтернешнл Україна». 24 березня 2017 р. – Режим доступу : http://ti-ukraine.org/_publications/kozhen-tretij-ukrajinet-hotovyj-vidmovytsya-platyty-habar/

16. Nerre B. Do social and cultural norms matter? – The Concept of Tax Culture/ Extended version. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www1.worldbank.org/publicsector/pe/Tax/norms/pdf>

ДЕРЖАВНА АУДИТОРСЬКА СЛУЖБА УКРАЇНИ ЯК ЦЕНТРАЛЬНИЙ ОРГАН ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ STATE AUDIT SERVICE OF UKRAINE AS A CENTRAL AUTHORITY OF PUBLIC FINANCIAL CONTROL

У статті досліджується особливості функціонування урядового центрального органу контролю – Державної аудиторської служби України. Встановлено, що державний фінансовий контроль, який здійснюється Державною аудиторською службою України є вагомим функцією управління фінансовою системою, що спрямована на упередження та запобігання фінансово-економічних порушень у сфері використання бюджетних коштів.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, аудит, інспектування, ревізія, моніторинг.

В статті досліджується особливості функціонування державного центрального органу контролю – Государственной аудиторской службы Украины. Определено, что государственный финансовый контроль, осуществляемый Государ-

ственной аудиторской службой Украины является весомой функцией управления финансовой системой, направленной на предупреждение и предотвращение финансово-экономических нарушений в сфере использования бюджетных средств.

Ключевые слова: государственный финансовый контроль, аудит, инспектирование, ревизия, мониторинг.

The article deals with the peculiarities of functioning of the government central control body – the State Audit Office of Ukraine. It was established that the state financial control carried out by the State Audit Office of Ukraine is a significant function of management of the financial system, which is aimed at preventing and preventing financial and economic violations in the use of budget funds.

Key words: state financial control, audit, inspection, audit, monitoring.

УДК 336.1

Табенська Ю.В.

к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

Постановка проблеми. Державний фінансовий контроль, який здійснюється центральними органами виконавчої влади є вагомим функцією управління фінансовою системою, що спрямована на упередження та запобігання фінансово-економічних порушень у сфері використання бюджетних коштів та сприяє соціально-економічному розвитку країни. Від своєчасності та обґрунтованості рішень щодо державного фінансового контролю певним чином залежить результативність бюджетної, податкової та соціальної політики в сукупності. Крім того, на ефективність даного контролю впливають рівень узгодженості та системності контрольних дій уповноважених

органів, інституційні засади функціонування фінансового контролю та якість інструментарію його здійснення.

У сучасних умовах господарювання посилюється необхідність поглиблення теоретико-методологічних засад державного фінансового контролю з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду стосовно його потенційної імплементації. Доцільним є удосконалення підходів щодо визначення пріоритетних напрямів державного фінансового контролю центральних органів виконавчої влади, зокрема, Державної аудиторської служби України на середньострокову перспективу, що сприятиме посиленню рівня керованості в системі державних фінансів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вагомий внесок у розвиток теорії державного фінансового контролю зробили такі відомі зарубіжні вчені: Р. Адамс, Т. Англєрїд, Дж. Бейлі, М. Грїмвуд, П. Джексон, Д. Дїамонд, П. Додж, В. Еверт, А. Едвард, Р. Зодї, Е. Лехан, Б. Палмер, Дж. Робертсон, С. Томкінс та інші.

Питанням розроблення теорії і методології державного фінансового контролю центральних органів виконавчої влади присвячені праці відомих вітчизняних вчених: В. Андрущенко, О. Барановського, М. Білухи, З. Варналія, О. Васи́лика, В. Гейця, І. Дрозд, І. Лунїної, П. Мельника, В. Мельничука, К. Назарової, С. Онишко, В. Опарїна, Н. Рубан, М. Сивульського, В. Симоненка, І. Стефанюка, Л. Тарангул, В. Федосова, В. Шевчука, О. Чечуліної, І. Чугунова та інших.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення відповідних інституційних засад організації системи державного фінансового контролю центральних органів виконавчої влади, а також виділення векторів подальшого розвитку її складових. Особливо актуальним є вдосконалення системи державного фінансового контролю, враховуючи провідний досвід країн з розвинутою та трансформаційною економікою. Активізація можливостей державного фінансового контролю потребує більш раціонального використання потенціалу регуляторних контрольних процедур, визначення шляхів підвищення їх ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зважаючи на щорічне зростання обсягу втрат від неефективного та нецільового використання бюджетних коштів важливим інструментом системи державного управління є державний фінансовий контроль, який сприяє фінансово-економічній збалансованості з урахуванням екзогенних та ендогенних факторів впливу на розвиток суспільства. Система державного фінансового контролю включає в себе економічні, правові, інституційні складові, які забезпечують проведення державного фінансового аудиту, перевірки державних закупівель та інспектування.

На даному етапі розвитку пріоритетними завданнями державного фінансового контролю є налагодження взаємовідносин між суб'єктами та об'єктами контролю, що надасть можливість підвищити дієвість превентивних заходів щодо формування, розподілу та використання бюджетних коштів учасниками бюджетного процесу. Державний фінансовий контроль є ваговою складовою системи фінансового регулювання економіки, його ефективність та результативність є однією з основних умов забезпечення раціонального використання фінансових ресурсів органів державної влади та місцевого самоврядування. Механізм здійснення контролю суттєво впливає на досягнення цілей системи фінансового регулювання, яка реалізується через складові фінансової політики.

Система державного фінансового контролю в нашій країні побудована наступним чином: парламентський контроль здійснює Рахункова палата України (від імені Верховної ради України); урядовий контроль (від імені Кабінету міністрів України) здійснюють Державна аудиторська служба України, Міністерство фінансів України, а також органи Державного внутрішнього фінансового контролю (Державна казначейська служба України, Державна фіскальна служба України, підрозділи внутрішнього аудиту центральних та місцевих органів виконавчої влади).

Після здобуття Україною незалежності постала потреба у забезпеченні належного рівня державного фінансового контролю за станом управління та використанням ресурсів держави. І у 1993 році було прийнято Закон України «Про державну контрольну-ревізійну службу в Україні».

Указом Президента України від 27 серпня 2000 року № 1031 «Про заходи щодо підвищення ефективності контрольної – ревізійної роботи «Головному контрольній-ревізійному управлінню України» надано статус центрального органу виконавчої влади.

Відповідно до Указу Президента України від 09 грудня 2010 року № 1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» Головне контрольній-ревізійне управління України реорганізовано в Державну фінансову інспекцію України (Держфінінспекцію).

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 868 «Про утворення Державної аудиторської служби України» Держфінінспекцію реорганізовано в Державну аудиторську службу України (Держаудитслужбу).

У пункті 1 «Положення про Державну Аудиторську службу України» зазначено, що Держаудитслужба є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України та який забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю [1].

Зважаючи на це, Держаудитслужба здійснює наступні завдання:

- забезпечення формування і реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю;
- здійснення державного фінансового контролю, спрямованого на оцінку ефективного, законного, цільового, результативного використання та збереження державних фінансових ресурсів, необхідних та інших активів, досягнення економії бюджетних коштів;
- надання у передбачених законом випадках адміністративних послуг.

Держаудитслужба реалізує державний фінансовий контроль через здійснення:

- державного фінансового аудиту;
- перевірки державних закупівель;
- інспектування (ревізії);
- моніторингу закупівель.

Використовуючи різні форми, види та методи Держаудитслужба здійснює контроль за:

- цільовим, ефективним використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів;
- досягненням економії бюджетних коштів і результативності в діяльності розпорядників бюджетних коштів;
- цільовим використанням і своєчасним поверненням кредитів (позик), отриманих під державні (місцеві) гарантії;
- достовірністю визначення потреби в бюджетних коштах під час складання планових бюджетних показників та відповідністю взятих розпорядниками бюджетних коштів бюджетних зобов'язань відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі);
- відповідністю взятих розпорядниками бюджетних коштів довгострокових зобов'язань за енергосервісом, затвердженим в установленому порядку умовам закупівлі енергосервісу;
- дотриманням законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу щодо державного і місцевих бюджетів;
- дотриманням законодавства про державні закупівлі;
- веденням бухгалтерського обліку, а також складенням фінансової і бюджетної звітності, паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання (у разі застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі), кошторисів та інших документів, що застосовуються у процесі виконання бюджету;
- станом і достовірністю бухгалтерського обліку та фінансової звітності;
- виконанням функцій з управління об'єктами державної власності;
- станом внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту у розпорядників бюджетних коштів, станом внутрішнього контролю в інших підконтрольних установах;
- усуненням виявлених недоліків і порушень.

Незважаючи на те, що такий орган урядового контролю, як Держаудитслужба функціонує більше року є необхідність удосконалення організаційної структури державного фінансового контролю центральних органів виконавчої влади, зокрема щодо створення нових інституцій, суб'єктів контролю, підвищення рівня їх відповідальності та розширення повноважень, що сприятиме налагодженню взаємовідносин між компонентами системи державного фінансового управління.

Зазначимо, що вирішення поставлених завдань залежить від вибору і реалізації форм та методів фінансового контролю, тому, перш за все необхідно чітко визначити стратегічні пріоритети розвитку системи державного фінансо-

вого контролю, як мінімум, на короткострокову перспективу з урахуванням сучасних факторів, в яких функціонує та прагне вдосконалення наша держава. При формуванні зазначених пріоритетів країна повинна виходити із необхідності забезпечення фінансової стійкості системи державних фінансів.

Доцільним є наукове обґрунтування розмежування контрольних повноважень суб'єктів державного фінансового контролю. Досягнення оптимальності та ефективності у сфері розподілу даних повноважень повинні спиратися на принципи відповідно, до яких центральні органи виконавчої влади несуть відповідальність за фінансування суспільних благ.

Питання посилення дієвості державного фінансового контролю в країнах із розвинутою та трансформаційною економікою набувають важливого значення в умовах підвищення ступеня глобалізації економічних перетворень. Світові тенденції розвитку державного фінансового контролю характеризуються наступними характеристиками:

- збалансованість фінансового управління, контролю та аудиту;
- відмічається посилення рівня децентралізації систем контролю інтегрованих в єдину інформаційно-аналітичну базу.

У розвинених країнах одним із важливих інститутів контролю є організаційно-координаційні центри діяльності контролюючих органів, які забезпечують належний рівень економічної ефективності та результативності використання державних ресурсів. Відповідно до європейських норм та вимог процес функціонування та взаємодії інституційних структур, уповноважених відповідними органами державної влади та місцевого самоврядування на виконання функцій щодо формування, розподілу та контролю за бюджетними ресурсами і зобов'язаннями передбачає наявність системи бюджетного адміністрування.

Позитивним є те, що впродовж останніх років в Україні реалізовано низку заходів, спрямованих на удосконалення системи державного фінансового контролю центральних органів виконавчої влади. Водночас процеси економічних трансформацій засвідчують необхідність подальшого удосконалення як формування сучасних механізмів державного фінансового контролю, так і його інституцій.

Спираючись на статистичні та аналітичні звіти Держаудитслужби встановлено, що найбільш поширеними бюджетними правопорушеннями є: визначення недостовірних обсягів бюджетних коштів при плануванні бюджетних показників; порушення порядку або термінів подання, розгляду і затвердження кошторисів та

інших документів, що застосовуються у процесі виконання бюджету, затвердження у кошторисах показників, не підтверджених розрахунками та економічними обґрунтуваннями; порушення порядку або термінів подання і затвердження паспортів бюджетних програм; порушення встановлених термінів доведення документів про обсяги бюджетних асигнувань до розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня або одержувачів бюджетних коштів; нецільове використання бюджетних коштів.

З метою виконання основних завдань розвитку системи державного фінансового контролю центральних органів виконавчої влади адаптованої до сучасних економічних вимог фінансового регулювання, підвищення результативності та прозорості використання бюджетних коштів необхідним є удосконалення механізму оцінки ефективності здійснення органами державної влади та місцевого самоврядування своїх повноважень, розроблення системи моніторингу результатів роботи зазначених органів.

Доцільним є підвищення дієвості заходів у сфері фінансового аудиту, інспекцій та перевірок за формуванням та виконанням державного і місцевих бюджетів на плановий та наступні за плановим два бюджетні періоди, організації системи державних закупівель. Зазначене надасть можливість підвищити якісний рівень результативних показників, які характеризують ступінь досягнення поставленої мети та виконання завдань бюджетних програм.

Вагомим завданням є удосконалення інституційного середовища і аналітичного інструментарію державного фінансового аудиту та інспектування, що спрямовано на взаємоузгодження складових фінансової політики в умовах посилення трансформаційних перетворень в економіці. Розв'язання проблем у сфері організації системи державного фінансового контролю центральних органів виконавчої влади потребує зміни підходів до застосування інструментів та важелів механізму державного регулювання економічних процесів.

В умовах економічних перетворень щоденно посилюється необхідність у забезпеченні єдиної державної політики у сфері фінансового контролю, що сприятиме підвищенню рівня ефективності превентивних заходів органів державної влади щодо правопорушень у сфері бюджетного, податкового, митного законодавства.

На сучасному етапі розвитку системи державного фінансового контролю виникла потреба в удосконаленні підходів до визначення і систематизації критеріїв та впровадження бальної системи оцінки результатів державного фінансового контролю центральних органів виконавчої влади. Розрахунок зазначених критеріїв, надасть

зможу об'єктивно взаємоузгоджувати форми відповідальності та заходи впливу за порушення бюджетного законодавства.

Створення інституційних умов реалізації політики у сфері державного фінансового контролю, виконання функцій та завдань контрольних органів на певному етапі економічного розвитку потребує формування адаптивно-інституційної моделі відповідно до структурних змін фінансової системи.

Висновки з проведеного дослідження. У результаті проведеного дослідження теоретичних та практичних питань функціонування системи державного фінансового контролю центральних органів виконавчої влади зроблені наступні висновки:

1. Фінансовий контроль в системі регулювання економічних відносин є вагомим інструментом реалізації фінансово-бюджетної політики.

2. Підхід розвинених зарубіжних країн є важливим з позиції необхідності запровадження аудиту ефективності та внутрішнього контролю на основі управління механізмом визначення можливостей виникнення непередбачуваних подій на середньостроковий період. З метою удосконалення методологічної бази фінансового контролю доцільно використовувати відповідний досвід у частині оцінки ступеня досягнення запланованих цілей та завдань головних розпорядників бюджетних коштів.

3. Важливим є подальший розвиток інституційних засад аудиту ефективності в центральних органах виконавчої влади, покращення рівня фінансового забезпечення функціонування системи внутрішнього та зовнішнього контролю, проведення підвищення кваліфікації та якісної підготовки кадрів для органів фінансового контролю, вдосконалення моніторингу діяльності контролюючих органів для оцінки її результатів та вжиття відповідних заходів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету міністрів України від 03.02.2016 № 43. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF>;

2. Табенська Ю. В. Реалізація контрольних функцій державними органами в контексті ефективного функціонування державних фінансів / Ю.В. Табенська // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. – 2012. – №2 (46). Економічні науки. – С. 314–320;

3. Табенська Ю. В. Державний фінансовий контроль центральних органів виконавчої влади: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Ю.В. Табенська. – Київ, 2013. – 20 с.